

Specialisten bepleiten faciliteren van 'ivf voor een ander'

Hulp voor wensouders: een draagmoederbank

Anneke Stoffelen
Amsterdam

Een specialist voortplantingsgeneeskunde en de stichting FIOM pleiten voor een 'draagmoederbank', die wensouders koppelt aan vrouwen die bereid zijn een kind voor een ander te dragen. Nu kunnen stellen alleen in eigen kring op zoek naar een draagmoeder.

In de praktijk lukt dat vaak niet, ziet gynaecoloog Roel Schats van het VU medisch centrum in Amsterdam, het enige ziekenhuis in Nederland waar wensouders terecht kunnen voor zogenoemd 'hoogtechnologisch draagmoederschap'. Dat houdt in dat de draagmoeder via ivf een embryo krijgt geplaatst dat genetisch niet aan haar verwant is.

'Stellen die zelf geen draagmoeder kunnen vinden, kunnen wij niet doorverwijzen of verder helpen', zegt Schats. 'En als er vrouwen bereid zijn draagmoeder te worden, kunnen zij zich nu nergens melden. Het zou goed zijn als daarin verandering komt.'

Ook het FIOM, kenniscentrum voor vraagstukken rond zwangerschap en afstamming, zou zo'n bemiddelingsorganisatie toejuichen. 'Als je de mogelijkheden van draagmoederschap in Nederland versterkt, voorkom je avonturen in landen waar draagmoeders worden uitgebuit', zegt FIOM-beleidsmedewerker Hans van Hooff. 'De buitenlandse route is niet in het belang van kinderen, die soms later niet weten wie hen op de wereld heeft gezet.'

Het FIOM ziet een groeiende belangstelling voor draagmoederschap, zowel bij heterostellen van wie de vrouw om medische redenen geen kind kan dragen als bij mannenkoppels. 'De mogelijkheden voor adoptie drogen op nu veel landen een beter opvangsysteem hebben', zegt Van Hooff. 'En de techniek maakt steeds meer mogelijk.'

Met draagmoederschap mogen in Nederland geen commerciële belangen zijn gemoeid. Om commercieel draagmoederschap tegen te gaan verbiedt het strafrecht bemiddeling tussen wensouders en draagmoeders.

Voor instantie die bemiddelt moet eerst strafrecht worden gewijzigd

Ook openbare oproepen om een draagmoeder te vinden zijn uit den boze.

Het FIOM en Schats pleiten voor het 'Engelse model': een bemiddelingsorganisatie zonder winstoogmerk, waar wensouders en draagmoeders kunnen worden gescreend, begeleid en aan elkaar gekoppeld. Er zijn ook in Groot-Brittannië nog te weinig draagmoeders. Toch blijken daar jaarlijks tientallen vrouwen uit altruïsme bereid een kind te dragen voor ouderkoppels die zij van tevoren niet kenden.

In Nederland zou de wet moeten worden aangepast om een draagmoederbank mogelijk te maken. De staats-

commissie Herijking Ouderschap bracht in 2016 een juridisch doorwrocht advies uit over onder meer draagmoederschap, waarin werd gepleit voor een versoepeling van de regels. Het regeerakkoord kondigt uitvoering aan van het onderzoek dat de staatscommissie aanbeveelt.

Het FIOM bepleit ook extra mogelijkheden voor draagmoederschap voor homoparen. Het VUmc helpt nu alleen heterostellen met hoogtechnologisch draagmoederschap, omdat het alleen werkt op 'medische indicatie' en eist dat de eicel en zaadcel beide van de toekomstige ouders zijn.

Stichting Meer dan Gewenst, die opkomt voor lhbt-wensouders, wil eveneens ruimere mogelijkheden voor bijvoorbeeld homokoppels die zelf een draagmoeder en een eiceldonor hebben gevonden. 'Wettelijk is dat al toegestaan. Toch wil nog geen kliniek die ivf-draagmoederschap in zulke situaties uitvoeren', zegt bestuurslid Sara Coster. De stichting is op zich voor een draagmoederbank, maar meent dat het eerst nodig is draagmoederschap juridisch beter te regelen, zoals ook de staatscommissie heeft aanbevolen.

De NVOG, de beroepsvereniging van gynaecologen, heeft evenmin principiële bezwaren. Wel bepleit zij terughoudendheid met draagmoederschap 'zolang de juridische aspecten niet voldoende zijn afgedekt'.

De lange zoektocht naar een draagmoeder

Ze heeft het zeldzame syndroom MRKH: wel eierstokken, maar geen baarmoeder. Om een kind te krijgen heeft ze een draagmoeder nodig, maar waar vind je die?

Door Anneke Stoffelen

Elf ingevroren eicellen liggen in het Universitair Medisch Centrum Groningen te wachten tot het onwaarschijnlijke gebeurt. Rosalyn Pultrum (34) en haar man Jeroen Kloosterman (49) weten dat de kans klein is, maar ze hopen er toch op: dat op een dag een vrouw opstaat die draagmoeder wil zijn van hun kind.

Pultrum heeft als gevolg van een zeldzaam syndroom geen vagina en geen baarmoeder. Ze kan dus zelf geen kind dragen. Nu hoopt het Friese stel via een draagmoeder alsnog hun diepgevoelde kinderwens in vervulling te laten gaan.

'Het is zoiets groots, je kunt niet van iemand vragen dat zij dit voor je doet', zegt Pultrum. Haar man: 'Het is als een speld in een hooiberg waar we zelf niet naar kunnen zoeken. Die speld moet uit zichzelf naar ons toe komen.'

Het enige wat zij kunnen doen, is vindbaar zijn. Daarom vertellen ze nu hun verhaal, aan hun keukentafel in het dorpje Nijland, vlakbij Sneek.

DAT VERHAAL BEGINT ALS ROSALYN PULTRUM VIJFTIEN IS, EN NOG NIET ONGESTELD.

'Ik hoorde vriendinnen erover praten, dat ze buikpijn hadden enzo, maar ik kon aan die gesprekken niet meedoen.' Ze gaat met haar moeder toch maar even langs de huisarts. 'Die zei: maak je er geen zorgen over, je bent gewoon een laatbloeiër.'

Maar een jaar later heeft er nog altijd geen bloed gevloeid. De huisarts probeert haar opnieuw met wat sussende woorden de praktijk uit te loodsen, maar dit keer nemen Pultrum en haar moeder er geen genoegen mee. 'Ik had ergens het gevoel dat het niet klopte.' Ze krijgt een doorverwijzing.

In het ziekenhuis ziet de gynaecoloog op een echo wel haar eileiders en eierstokken zitten, maar geen baarmoeder. Een paar weken later volgt een kijkoperatie. 'Ik was nog he-

lemaal versuft van de narcose toen de specialist met de mededeling kwam: ik kan geen baarmoeder bij je vinden. Je mist een orgaan.'

Het blijkt het gevolg van MRKH, een zeldzaam syndroom. Per jaar worden in Nederland naar schatting vier meisjes met deze afwijking geboren. Vrouwen met MRKH hebben wel uitwendige geslachtsdelen, maar geen baarmoeder en hoogstens een kuiltje op de plek waar normaal de vagina zit.

'Ik kreeg die mededeling, en dat was het dan. In het ziekenhuis was er geen gesprek over wat dat met mij deed, wat het voor mij betekende. We gingen naar huis en alles ging eigenlijk op oude voet verder.'

Intussen stort het toekomstplaatje dat ze voor zichzelf in haar hoofd had, ineen. 'Ik heb altijd al heel erg van kinderen gehouden, kleine kindjes vond ik geweldig. Ik wist altijd dat ik moeder wilde worden. De droom die ik had, alle onbevangenheid daarover, die was ineens weg.'

THUIS WORDT ER NIET VEEL OVER GESPROKEN, WAT HET PSYCHISCH MET HAAR DOET.

Via het ziekenhuis in Drachten is Pultrum doorverwezen naar een in MRKH gespecialiseerde professor gynaecologie in het UMC Radboud in Nijmegen. 'Dat was eigenlijk de eerste die aan me vroeg: hoe gaat het nu eigenlijk met jou?'

De specialist legt haar uit dat er een methode is om geslachtsverkeer in de toekomst mogelijk te maken. De vagina leidt normaal gesproken naar de baarmoeder, maar bij vrouwen met MRKH zit er slechts een kuiltje dat door weefsel is afgesloten. Door dat weefsel met zogenoemde pelottes – kunststof cilinders – beetje bij beetje op te rekken, kan toch een opening worden gecreëerd.

Pultrum wil op dat moment alles doen om 'normaal' te zijn. 'Dus ik ging met die pelottes aan de slag. Twee keer per dag twintig minuten. En dan ben je 16, 17 jaar oud. Dat is nogal wat, er waren weken dat ik het

echt niet op kon brengen.'

Hoewel ze door die behandeling dus wel seks kan hebben, gaat Pultrum die jaren jongens een beetje uit de weg. 'Soms had ik een vriendje voor een paar dagen of een paar weken. Maar zodra het verder dreigde te gaan dan wat zoenen, maakte ik het uit. Wat moet je nou met mij, dacht ik dan. Ik had het gevoel: ik ben niet helemaal af, ik faal als mens.'

Doordat er thuis amper over wordt gesproken, heeft Pultrum het gevoel dat ze dit probleem alleen moet dragen. 'Ik was alleen maar bezig me staande te houden, mijn gevoelens hierover drukte ik weg. Nou, daar kom je nog best ver mee in het leven.' Ze gaat werken als verpleegkundige en doet daarna een lerarenopleiding Zorg en Welzijn.

Later krijgt ze toch haar eerste serieuze relatie. 'Die jongen was in het begin heel meegaand. Hij zei: ik vind je leuk zoals je bent, het maakt me niet uit. Daar voelde ik me heel erg door gesteund. Hij had niet echt een kinderwens dus voor hem was dat ook niet zo'n probleem.'

Maar als ze een paar jaar samen zijn begint haar verlangen naar kinderen alsnog op te spelen. 'Ik wilde in ieder geval uitzoeken wat er mogelijk was. Ik heb wel gewoon eierstokken en eileiders, dus met een draagmoeder zou het kunnen. Mijn ex-vriend vond dat niet zo nodig, zei: het gaat toch goed zo met ons, je moet je lijf accepteren zoals het is. Hij kon me daarin niet steunen.'

UITEINDELIJK STRANDT HUN RELATIE. PULTRUM IS DAN 28 EN MENTAAL HELEMAAL OP.

'Ik kreeg woedeaanvallen en huilbuien, allerlei pijnlijke en kwaaltjes. De huisarts verwees me door naar een psycholoog.'

Daar is ze nog onder behandeling, als ze op het werk haar collega Jeroen Kloosterman beter leert kennen. Zij is docent zorg en welzijn, hij is wiskundeleraar. 'We hadden in eerste instantie weinig met elkaar als collega's', zegt Kloosterman. 'We spraken el-

kaar nooit.' Totdat ze allebei op een ouderavond moeten wachten. 'We hadden heel snel een intens gesprek over gevoelens, dat was bijzonder', zegt Kloosterman. 'Daarna ging het snel.'

Inmiddels zijn ze ruim vijf jaar samen, dit voorjaar is het stel getrouwd. Kloosterman heeft al twee zoons van 12 en 15 uit een eerder huwelijk. Nu zouden ze graag samen een kind op de wereld zetten.

'In de gesprekken met een psycholoog heb ik ontdekt dat ik wilde uitzoeken wat er mogelijk is. Wat kan mijn lichaam zelf nog?', zegt Pultrum. Haar eileiders functioneren gewoon. Twee jaar geleden heeft ze in het UMC Groningen het traject doorlopen voor het invriezen van eicellen. Er werden er zeventien geogst, elf waren er kwalitatief goed genoeg.

'Eerst was ik heel blij dat ik dat traject had volbracht. Maar de laatste tijd word ik er heel onrustig van dat het geen vervolg krijgt.'

De volgende stap is een draagmoeder vinden die bereid is via ivf het

kind van Pultrum en Kloosterman te vldragen. En dat is de moeilijkst te nemen horde. Bemiddelen tussen draagmoeders en wensouders is in Nederland strafrechtelijk verboden. Die maatregel is bedoeld om commercieel draagmoederschap te ontmoedigen, omdat het ethisch ongewenst is dat een vrouw puur uit financiële overwegingen een kind voor een ander draagt.

Zo er al een vrouw bereid zou zijn tegen maximaal een onkostenvergoeding negen maanden een kind voor een vreemde te dragen, dan kan zij zich nu nergens aanmelden. Sommige betrokkenen, zoals VUmc-arts Roel Schats, pleiten daarom voor de oprichting van een draagmoederbank door de overheid. In Engeland bestaat een dergelijk systeem bijvoorbeeld al.

Zolang die er nog niet is, is de enige mogelijkheid voor het stel om in hun eigen sociale omgeving een draagmoeder te zoeken. Dat is tot nog toe niet gelukt. Twee vrouwen hebben het overwogen. Om persoonlijke redenen

moesten ze zich allebei uiteindelijk terugtrekken, vertelt Pultrum. 'Maar dat iemand er überhaupt over na wil denken is voor ons al iets heel groots.'

Eén vrouw trok zich terug mede omdat haar man het niet zag zitten. Volgens de Nederlandse regels voor draagmoederschap moet de partner van de draagmoeder volledig instemmen met de hele procedure. Dat is maar één onderdeel van het eisenpakket: een draagmoeder wordt aan een psychologische intake onderworpen, dient zelf een 'voltooid gezin' te hebben en haar eerdere bevallingen moeten langs natuurlijke weg en zonder complicaties zijn verlopen.

ALS ER IEMAND IS GEVONDEN, IS HET NOG DE VRAAG OF DE IVF-BEHANDELING SLAAGT.

'En dan is er nog het risico op een miskraam. Bij elke stap in dit proces kan er iets misgaan', zegt Kloosterman. 'Dat maakt het een emotioneel zwaar traject.'

Het stel geeft nu interviews en werkt mee aan een documentaire. Ze hopen dat er daardoor misschien alsnog iemand opstaat die zich aangesproken voelt door hun verhaal.

Hij: 'Misschien maken we nog wel een Facebookpagina aan over onze situatie. Ik heb ook weleens gedacht: moeten we hierover gaan vloggen?'

Zij, met opgetrokken wenkbrauwen: 'Zou jij willen vloggen?'

Hij: 'Nou ja, dat je elke week een filmpje op YouTube zet bijvoorbeeld. Het is maar een idee.'

'Ik ben opgevoed met het idee dat je niet teveel van jezelf moet laten zien', zegt Pultrum. 'Jeroen is juist een open boek, die praat over alles. Daardoor doe ik dat nu ook meer. En ik heb gemerkt: als ik open en eerlijk ben over deze hele situatie, krijg ik er ook iets voor terug.'

Ze weten dat de kans groter is dat het niet lukt om een draagmoeder te vinden, dan dat het wel lukt. Pultrum: 'Als het niet lukt, komt het verdriet toch wel. Maar ik denk dat ik dan hoop kan putten uit het feit dat we wel alles hebben geprobeerd.'

Het is als een speld in een hooiberg waar we zelf niet naar kunnen zoeken. Die speld moet uit zichzelf naar ons toe komen

Jeroen Kloosterman
partner van Rosalyn